

Flyktningers erfaringer med språkpraksiser før og etter ankomst Norge

Norskkonferansen 2025

Guri Bordal Steien

Katharina

- Katharina er nyutdannet kontaktlærer på 4. trinn ved Rikeby skole utenfor Oslo.
- «Skolen skal gi elevene historisk og kulturell innsikt og forankring, og bidra til at hver **elev kan ivareta og utvikle sin identitet** i et inkluderende og mangfoldig fellesskap» (Kunnskapsdepartementet, 2017).
- I utdanningen lærte hun om **transspråkingspedagogikk** (jf. García & Wei, 2019), og ble særlig interessert i
 - at læreren skal lære språkene til elevene i takt med at elevene lærer fag og språk.
- Katharina har stor tro på denne type pedagogikk og implementerer den daglig i undervisningen.
- Hun erfarer at den har gitt gode resultater, særlig med arabisktalende elever fra Syria.

Céléstine

- Céléstine er 9 år og går i Katharinas klasse.
- Familien hennes kom som FN-flyktninger fra DR Kongo via Uganda til Norge i 2024.
- Katharina prøver ofte å trekke veksler på det hun har fått oppgitt som Céléstines morsmål, kinyabwisha (kinyarwanda) i undervisningen.
- Céléstine responderer ikke positivt på Katharinas initiativ til å inkludere kinyabwisha i undervisningen.
- Hun ser ned, virker flau og blir taus.

Céléstines språklige repertoar

- Da Céléstine kom til Norge, bestod repertoaret hennes av en samling ressurser fra kinyabwisha, swahili, engelsk og runyoro.
- Hun hadde aldri kommunisert på bare ett (navngitt) språk av gangen, men hadde kanskje flest swahili-ressurser.
- Katharina brukte en del ord og uttrykk på kinyabwisha/kinyarwanda som Céléstine ikke forstod.
- Céléstine likte ikke at Katharina stadig snakket om kinyabwisha, for hun hadde blitt mobbet av andre kongolesere i leiren for å kunne kinyabwisha.

Plan

1. KongNor-prosjektet
2. Språkpolitikk i familien
3. Morsmål
4. Gata
5. Konklusjon

Plan

- 1. KongNor-prosjektet**
2. Språkpolitikk i familien
3. Morsmål
4. Gata
5. Konklusjon

2. KongNor-prosjektet

Language Across Time and Space: Following UN Refugees from the Democratic of Republic of the Congo via Uganda to Norway (Steien & Monsen, 2022).

Mål

- Å utforske flyktningers erfaringer med **språklæring** i og utenfor Introduksjonsprogrammet.
- Å utforske andre aspekter ved deres språkpraksiser, -identiteter og -ideologier.

Deltakere

- 14 FN-flyktninger fra DR Kongo via Uganda til Norge.

2. KongNor-prosjektet

Feltarbeid i 2019–2023

- Gjennom hele tiden deltakerne gikk på Introduksjonsprogrammet.
- Jevnlige besøk i vertskommunene (2 til 10 ganger per semester).
- Data består av
 - intervjuer og uformelle samtaler med **deltakerne**,
 - intervjuer med **saksbehandlere** og **lærere** i kommunene og
 - klasseromsobservasjon.
- Etnografisk tilnærming som innebærer fokus på hvordan **deltakerne selv gir mening** til hendelser og aktiviteter.

Plan

1. KongNor-prosjektet
- 2. Språkpolitikk i familien**
3. Morsmål
4. Gata
5. Konklusjon

2. Språkpolitikk i familien

- Et forskningsfelt som tar for seg språkpraksiser og -ideologier som er normalisert innenfor en familieenhet, inkludert hvilke språk og registre som er brukt, når og med hvem (Purkarthofer & Steien, 2019, s. 110).
- Hvilke språklige ressurser blir valgt av foreldre og barn i flerspråklige familier?

2. Språkpolitikk i familien

DR Kongo

- Foreldrenes repertoar: **kinyabwisha** og/eller eller flere andre mindre språk, **swahili** og i noen tilfeller **fransk**
- Barnas repertoar: **swahili** og i noen tilfeller **kinyabwisha** eller andre mindre språk

Uganda

- Tillegg i familienes repertoar: **runyoro**, **luganda** og engelsk

Norge

- Tillegg i familienes repertoar: **norsk**
- Flytende, transspråklige praksiser der innslag av nye ord skjer ubemerket.

2. Språkpolitikk i familien

Kinyabwisha

- Tydelig foreldrestyrt språkpolitikk i familien.
 - «Et farlig språk»
 - «Et språk som ikke kan brukes i Kongo»
 - «Et vanskelig språk»
- Mange av flyktingene fra DR Kongo som kom til Norge de siste årene, ble flyktinger fordi de var talere av Kinyabwisha.
 - Samme dialektkontinuum som Kinyarwanda
 - Fiendskap mellom DR Kongo og Rwanda
 - Brutal vold
- Oppgis som morsmål blant annet fordi de viser legitim grunn til flukt.

Plan

1. KongNor-prosjektet
2. Språkpolitikk i familien
- 3. Morsmål**
4. Gata
5. Konklusjon

Pseudonym	Fødselsår	Oppvekststed	År i Uganda	Oppholdssted i Uganda	Region i Norge	Språklige repertoarer
Christophe	1987	Bukavu	7	Kampala	Østlandet	Mashi, swahili, fransk, engelsk, luganda, norsk
Fidèle	1990	Rutshuru	23	Kyangwali	Østlandet	Swahili, kinyabwisha, engelsk, nyoro, luganda, norsk
Joseph	1985	Rutshuru	12	Kyangwali	Nord-Norge	Kinyabwisha, swahili, fransk, engelsk, luganda, nyoro, norsk
Koïs	2002	Rutshuru	11	Kyangwali	Vestlandet	Swahili, engelsk, norsk
Lucas	1994	Rutshuru	11-12	Kyangwali	Sørlandet	Kinyabwisha, swahili, fransk, engelsk, nyoro, luganda, norsk
Max	1979	Rutshuru	11-12	Kyangwali	Sørlandet	Kinyabwisha, swahili, fransk, engelsk, norsk
Naomi	1965	Rutshuru	9	Kyangwali	Østlandet	Kinyabwisha, swahili, engelsk, norsk
Prudent	1983	Kalehe	13	Kampala	Østlandet	Kitembo, swahili, fransk, engelsk, lingala, kiganda, norsk
Pierre	1995	Rutshuru	7	Kyangwali	Nord-Norge	Kinyabwisha, swahili, fransk, engelsk, luganda, nyoro, norsk
Sarah	?	Rutshuru	10?	Kyangwali	Vestlandet	Kinyabwisha, swahili, norsk
Simon	1977	Rutshuru	10?	Kyangwali	Vestlandet	Kinyabwisha, swahili, norsk
Zéphérin	1979	Rutshuru	11	Kyangwali	Sørlandet	Kinyabwisha, swahili, fransk, engelsk, luganda, nyoro, norsk

1. Morsmål

Morsmål (førstespråk)

- Et begrep som ofte er udefinert.
- Refererer gjerne til det språket som er **lært først** og **beherskes best**, og som individet **identifiserer** seg mest med.

1. Morsmål

Zépherin (38 år)

- Oppveksten
 - **Kinyabwisha** («morsmål»)
 - **Swahili**
- Skole i Kongo
 - **Fransk** som undervisningsspråk (høyere utdanning)
 - **Engelsk** som skolefag
- Uganda (28 år)
 - **Engelsk** (sosionomutdanning)

1. Morsmål

DAGENS LYD
21. 11. 2019

	Norsk	Morsmål
1.	bein +2 et bein (1)	Legs / leg
2.	ei grein	tree branch
3.	en stein	stone
4.	en peis	fire place
5.	en vei	a road
6.	et speil	mirror
7.	ei øy	fr. (île eg. Madagascor)
8.	ei papegøye	parrot (karuku)
9.	et øye	an eye
10.	høy	high fr. (haut)
11.	et syltetøy	Confiture (Jam)
12.	ei trøye	Jersey

S/ 209.

1. Morsmål

Christophe (35 år)

- Oppveksten
 - **Swahili**
 - **Fransk**
 - Skole i Kongo
 - **Fransk** som undervisningsspråk
 - **Engelsk** som skolefag
 - Bosatt i en kommune på Østlandet
- Kartlegging ved oppstart på norskopplæring
 - Morsmål: **mashi**
 - «Fordi jeg er mushi»

1. Morsmål

Språklige repertoarer (Steien, 2021, Steien, 2025)

- Språkkunnskap er **dynamisk**.
 - De språkene man lærer først, er ikke alltid de man kan best på et annet tidspunkt i livet.
- **Transspråking** er normen.
 - Det å holde seg til ett navngitt språk er ikke for alle den mest vanlige formen for kommunikasjon.
- Morstålsbegrepet handler om **identitet**.
 - Språklig identitet, på den ene siden, og språkkunnskaper og -praksiser, på den andre siden, samsvarer ikke alltid.

Plan

1. KongNor-prosjektet
2. Språkpolitikk i familien
3. Morsmål
- 4. Gata**
5. Konklusjon

4. Gata

- Prudent: «That language hein»
 - Max: «Le norsk hein»
 - Aimée: «Le norvégien hein»
 - Joseph: «Norwegian, aïe, aïe, aïe»
 - Naomi: «Norsk, aïe, aïe, aïe»
-
- Zéphérin: “I will never learn that language”
 - Fidèle: “Norwegian is a problem”
 - Christophe: “Pourquoi vous avez fait votre langue difficile comme ça?”

4. Gata

Vanskelig språkstruktur?

- Omfattende erfaring med å tilegne seg nye språklige ressurser.
- Tidligere erfaringer med typologisk forskjellige språk.

Formell opplæring?

- Uheldige pedagogiske valg?
- Fokus på struktur og større (meta)språklig bevissthet.

Deltakernes perspektiv (Steien, 2022)

- Lucas: «In Uganda, we collected them from the street, here we learn at school.»
- Louis: «Det er ingen på gata her å snakke med.»

4. Gata

Max om gata i Kyangwali

In Kyangwali you have nothing to do, no money, you just walk around, but you Muzungu, you are always busy, never have time to talk to people, work is the most important, you have no money, no family ('family'), in Kyangwali as there is nothing to do, they just produce. Even the road they are not the same, the rules are on the road here, the pedestrian control the driver there the driver control the road because the road construction here is well [...] but from us you have seen, pass everything, even cows and pigs every day. All is on the road. In vehicular tout all for them they are moving the same road, we spend a lot of time there. We spend a lot of time there.

- Gata skisseres som et sosialt rom som **praktiseres mye og ofte** av mange folk

gettyimages®
Jack Taylor

4. Gata

Lucas om swahili i DR Kongo

“Swahili is a language you don't learn. Swahili is public [...], you communicate with different Congolese, Congolese that come from Central Congo or from South part of Congo, those ones who come from Bukavu, Kisangani, euh from Bunia, you hear they speak Swahili and their languages that we do not communicate to, so the best we can do is to do as good as we can to be able to communicate with each other

- **Språklæring som å høre og kommunisere.**

4. Gata

Lucas om runyoro og luganda i Uganda

”There are languages that you just capture from places when you are moving. Those I did not learn, I learned from the radio, we have just captured some words because Bantus are like languages, like our languages. The community we are learning together with is called Bunyore, Bunyore region. They speak Runyoro and once you have also been studying with Banyore, the national, I mean the citizens of, Ugandans, we stay with them and we do communicate on their language too. When we speak English to them they also speak us English. They have songs from their kingdom like Nyoro, so we learn from there, we can speak a little yeah.”

- Språklæring som å motta, fange opp og få språklige ressurser.

4. Gata

Engelsk i Uganda

“but once they reach Uganda Å kommunisere med to people you know everything is like items like food and other stuff are in what? In English. And they communicate to Å kommunisere med for å kjøpe things, they buy in what? In English. You go to that shop you mention the name of something in English and once you do not know it ask Å spørre en venn can I get how can I how can I buy this? The person will tell you this is called such in English. Å bli vant til d to (claps his hands) a time when you spend almost one year you start speaking little, as you yeah you get t Å bli lært av folk e.”

- Språklæring som et **biprodukt** av å utføre hverdagslige (og livsnødvendige) oppgaver.

4. Gata

- Lucas (og andre deltakerne i KongNor-prosjektet) skisserer en type språklæring, der språklæringen skjedde som et biprodukt av kommunikasjon.
- Hensikten med denne kommunikasjonen kunne alt fra et ønske om å sosialisere med andre til behov for å skaffe mat eller medisinsk hjelp.
- Språklæring som biprodukt skjer i en type sosiale rom (De Certeau, 1990)
 - som «praktiseres» av andre mennesker,
 - som «praktiseres» av andre mennesker som vil kommunisere,
 - hvor kommunikasjon med andre mennesker er nødvendig for å utføre daglige gjøremål.
- I Norge praktiseres gata lite og det er få andre slike sosiale rom.

Plan

1. KongNor-prosjektet
2. Språkpolitikk i familien
3. Morsmål
4. Gata
- 5. Konklusjon**

6. Konklusjon

Språkpraksiser før

- Flerspråklighet er normen både i samfunnene deltakerne kom fra og i familiene.
- Deltakerne hadde alle erfaring med å tilegne seg nye språklige ressurser før de kom til Norge.

Språkpraksiser nå

- Norske ressurser inngår som en naturlig del av praksisene, som fortsatt er transspråklige.
- Deltakerne er ofte nøytrale til transspråklige praksiser.
- Kinyabwisha har sterkere sosiale konnotasjoner enn de andre språkene deres fordi det gjerne er direkte knyttet til at de måtte flykte.

Referanser

- Kunnskapsdepartementet (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
- De Certeau, M. (1990) *L'invention du quotidien*. Paris: Gallimard.
- García, O. & Wei, L. (2019). Transspråking. Språk, tospråklighet og opplæring. Cappelen Damm.
- Purkarthofer, J., & Steien, G. B. (2019). “Prétendre comme si on connaît pas une autre langue que le swahili”: Multilingual parents in Norway on change and continuity in their family language policies. *International Journal of the Sociology of Language*, 2019(255), 109–131.
- Steien, G. B., & Monsen, M. (2022). Introduction: Language learning and forced migration. In M. Monsen & G. B. Steien (Red.), *Language Learning and Forced Migration* (s. 1–15). Multilingual Matters.
- Steien, G. B. (2025). Linguistic Repertoires and Forced Migration. I A. Del Perico (Red.), *Handbook of Language and Mobility* (s. 265–289). De Gruyter Mouton.
- Steien, G. B. (2022). «In Uganda, we collected them in the streets»: On (the absence of) the street as a language learning space. In M. Monsen & G. B. Steien (Red.), *Language Learning and Forced Migration* (s. 34–48). Multilingual Matters.
- Steien, G. B. (2021). Morsmål, navngitte språk, språklige repertoarer og transspråking: om språkbakgrunnene til voksne som lærer norsk. I M. Monsen & V. Pájaro (Red.), *Andrespråkslæring hos voksne: Vitenskapelige innsikter og didaktiske refleksjoner* (s. 29–46). Cappelen Damm Akademisk.